CERCETĂRI PRIVIND PROCESUL DE ASIGURARE A ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN ȘCOALĂ (DIN PERSPECTIVA ELEVILOR DIN CICLUL LICEAL)

Angela POTÂNG,
dr., conf. univ., USM;
Ruxandra ȘTERBEȚ,
studentă, anul III, USM

Articolul relevă rezultatele unui studiu constatativ, realizat pe un eșantion de elevi din clasele de liceu, care are drept scop identificarea viziunilor privind activitatea de asistență psihologică în sistemul de învățământ general. Se pune accentul pe rolul activităților psihologului în școală, orientate spre formarea unei personalități armonioase a elevului. S-a constatat că există necesitatea organizării sesiunilor de informare pentru actorii sistemului educațional (elevi, părinți, profesori) cu privire la specificul serviciului psihologic în cadrul școlii.

Cuvinte-cheie: *psiholog, elevi, serviciu de asistență psihologică în școală, activitate de evaluare psihologică, activitate de intervenție, activitate de profilaxie psihologică.*

RESEARCH ON THE PROCESS OF INSURING PSYCHOLOGICAL ACTIVITY IN SCHOOL (FROM THE PERSPECTIVE OF HIGH SCHOOL STUDENTS)

This article reveals the results of a fact-finding study, conducted on a sample of high school students, which aims to identify the views on the activity of psychological assistance in the general education system. Emphasis is placed on the role of the activities of the psychologist in school, aimed at forming a harmonious student personality. It was found that there is a need to organize information sessions for the actors of the educational system (students, parents, teachers) on the specifics of the psychological service within the school.

Keywords*: psychologist, students, school psychological assistance service, psychological evaluation activity, intervention activity, psychological prophylaxis activity.*

Actualmente, serviciul de asistență psihologică devine o parte indispensabilă a instituțiilor de învățământ, contribuind astfel la creșterea culturii psihologice a populației din Republica Moldova. Psihologul școlar are un rol important în a ajuta elevii să facă față conflictelor interioare specifice școlarului mic, puberului și adolescentului, încurajându-i să-și dezvolte un concept de sine pozitiv. Activitățile psihologului în instituțiile educaționale sunt foarte diverse și de mare importanță: de la colaborarea cu conducerea școlii în vederea elaborării strategiilor de menținere a sănătății ocupaționale în școală și până la activități individuale de psihodiagnostic, de consiliere, de prevenție cu fiecare elev.

Serviciul psihologic în școală este orientat spre susținerea elevilor în a înțelege

corect schimbările ce apar la nivelul corpului elevului, precum și în interiorul vieții spirituale, pentru a forma încrederea în sine și acceptarea de sine [3]. Activitățile psihologului includ și aplicarea unor tehnici psihologice determinate pentru restabilirea echilibrului afectiv al elevului, lucru extrem de necesar pentru sănătatea mentală a viitorului adult. Un alt rol important care îi revine psihologului școlar este dezvoltarea personală și ghidarea în carieră a elevilor absolvenți. Astfel, prin consiliere adecvată în alegerea viitoarei cariere, oferind îndrumări în selecția profesiei, psihologul ajută elevii să depășească gândurile iraționale/stereotipurile despre unele profesii, orientându-i spre domeniile spre care au predilecție.

În linii mari, activitatea psihologului în instituțiile de învățământ preuniversitar este orientată spre:

- crearea unui climat psihologic favorabil în instituție, pentru realizarea activităților de suport pentru elev, familie, cadre didactice etc.;
- acordarea asistenţei psihologice copiilor, părinților/reprezentanților legali, cadrelor didactice, cadrelor de conducere, contribuind la dezvoltarea personalității copilului;
- sesizarea cazurilor de abuz, neglijare, exploatare, trafic de copii şi realizarea activităţilor de prevenţie şi intervenţie în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic de copii;
- elaborarea şi administrarea bazei de date şi monitorizarea la nivel instituțional a situaţiei tuturor copiilor, beneficiari de serviciile psihologului;
- elaborarea planurilor lunare/anuale, a rapoartelor de activitate semestriale/anuale.
- organizarea evenimentelor de informare, formare, comunicare şi sensibilizare publică în domeniile ce se înscriu în aria sa de activitate.

Psihologul se poate implica în relația elevi - profesori - părinți, pentru a-i ajuta pe elevi să-și dezvolte reziliența, competențele emoționale și sociale, stima de sine. Misiunea de bază a psihologului școlar este de a găsi cea mai bună soluție pentru fiecare elev în orice circumstanță.

Metodologia cercetării

Scopul cercetării:

Analiza viziunilor elevilor din ciclul liceal privind procesul de asigurare a activității psihologice în școală.

Eșantionul cercetării:

Au fost implicați în cercetare 165 de participanți, elevi din ciclul liceal (clasele X, XI, XII), cu vârsta cuprinsă între 16 și 19 ani, 64,8% fete și 36,2% băieți. Chestionarea subiecţilor a fost realizată online, utilizând Platforma Google Forms.

Instrumentul de măsură:

S-a utilizat un chestionar care are dtrept scop determinarea viziunilor elevilor privind asigurarea activității psihologice în școală. Întrebările chestionarului

sunt de diferite tipuri cu variante de răspuns de diverse forme: variante multiple, răspuns închis (da/nu), răspuns deschis, scară liniară (oferirea unui calificativ 1-5; 1-10). Timpul de lucru a fost liber, dar în linii mari a variat între 10-15 minute.

Dimensiunile cercetate în cadrul chestionarului au fost:

– Frecvența vizitelor elevilor la cabinetul psihologului școlar;

– Încrederea elevilor în profesionalismul psihologului școlar;

– Încrederea elevilor în confidențialitatea actului de consiliere în cadrul ședinței cu psihologul școlar;

– Atitudinea elevilor în raport cu activitatea psihologului școlar;

– Cunoștințele elevilor despre atribuțiile psihologului școlar;

– Evaluarea elementului atractivității elevilor vizavi de activitățile organizate de psihologul școlar, precum și a interesului acestuia pentru bunăstarea psihoemoțională a elevilor;

– Prezența cogniților disfuncționale/ eronate ale elevilor cu referire la specificul activității serviciului psihologic în școală;

– Participarea elevilor la activitățile de prevenţie şi intervenţie/ evenimentele de informare sau sensibilizare organizate de psihologul școlar în cadrul instituției de învățământ pe parcursul ultimilor doi ani;

– Părerea subiecților raportată la necesitatea evaluării proceselor cognitive (memorie, gândire, atenție, limbaj, imaginație și creativitate) ale elevilor de către psihologul școlar;

– Opinia elevilor referitor la prezența unui psiholog școlar în fiecare instituție de învățământ;

– Apelarea elevilor la serviciile psihologului școlar în cadrul situației epidemiologice din țară cu referire la infecția cu COVID - 19, perioada de autoizolare și învățământ online martie-iunie 2021;

– Sugestii personale ale elevilor în sensul optimizării activității psihologului școlar.

Rezultate obținute şi discuții

❖ *De regulă, când mă confrunt cu o problemă psihoemoțională primul lucru prefer să:*

Analizând rezultatele respondenților, constatăm faptul că 42,4% dintre elevi găsesc suport și înțelegere din partea membrilor familiei, aceștia fiind principalii actorii care ar putea veni în ajutor în sensul soluționării problemei elevului. Pe de altă parte, 40% dintre subiecți preferă să nu-și comunice problemele, astfel evită să solicite ajutor în soluționarea dificultății pe care o au. Drept efect al dezvoltării puterii informaționale și a impactului tehnologiei asupra umanității, 37,6 % dintre subiecți sunt capabili să-și rezolve problema printr-un ,,search'' pe google, analizând în mod autonom cauzele/ efectele și modurile de a-și soluționa propria lor problemă.

❖ *Obișnuiești să faci vizite de rutină la cabinetul psihologului școlar (fără oarecare probleme)?*

Doar 5,5% dintre respondenți (9 participanți) își declară obiceiul de a se adresa la psiholog în absența unei probleme de oricare fel, indicând faptul că elevii ezită să beneficieze de serviciile psihologului în cazul în care nu percep riscul unei dificultăți personale cu care se confruntă. Ulterior, vizita la cabinetul psihologic se limitează la crezul că „merg la psiholog exclusiv pentru a-mi rezolva problemele'', și că „cei care fac vizite psihologului neapărat se confruntă cu diverse greutăți''.

❖ *Cât de des ai beneficiat de serviciile psihologului școlar pe parcursul ultimului an?*

Rezultatele chestionarului atestă că 32 de subiecți (19,4%) au beneficiat cel puțin o dată de serviciile psihologului școlar, însă 80,6% n-au făcut nicio vizită psihologului școlar, ceea ce indică lipsa de popularitate a figurii psihologului școlar. Apare necesitatea de informare a elevilor privind dreptul lor de a beneficia de serviciile psihologului școlar.

❖ *Pe o scară de la 1 la 5, în ce măsură ești încrezut în confidențialitatea actului de consiliere în cadrul ședinței cu psihologul școlar?*

Analizând datele, rezultă faptul că ar exista o problemă definitorie raportat la asigurarea caracterului confidențial al actului de consiliere: 23, 6% dintre subiecți au optat pentru calificativul „1'', 23, 6% pentru calificativul „2'', iar 24,8% dintre participanți și-au evaluat încrederea în confidențialitatea actului de consiliere în cadrul ședinței cu psihologul școlar prin acordarea calificativului „3''. Cred că este esențial ca psihologii școlari să inducă elevilor mai multă încredere, să inspire siguranță și să creeze un cadru de consiliere securizant și confortabil.

❖ *La câte dintre activitățile de prevenţie şi intervenţie, evenimentele de informare, sensibilizare organizate de psihologul școlar în cadrul instituției de învățământ ai participat pe parcursul ultimilor doi ani?*

Cei mai mulți dintre subiecți (57,6%) nu au participat la nicio activitate de prevenţie şi intervenţie/eveniment de informare/sensibilizare organizată de psihologul școlar (nu se cunoaște cauza, fie nu au fost organizate, fie elevul a absentat de la școală). 35,8% dintre elevi au participat la 1-3 activități/ evenimente organizate de psihologul din școală. Ceilalți subiecți au beneficiat în ultimii doi ani de 3-7 activități/ evenimente.

❖ *Care e părerea ta referitor la evaluarea proceselor cognitive ale elevilor (memorie, gândire, atenție, limbaj, imaginație) de către psihologul școlar?*

Referitor la necesitatea evaluării proceselor cognitive ale elevilor de către psihologul școlar, cei mai mulți dintre subiecți susțin importanța unei astfel de evaluări, oferind varianta de răspuns „e necesară'' și „e absolut necesară'' în proporție de 48,5% și, respectiv, 30,9%. Rezultatul dat relevă conștientizarea de către elevi a importanței administrării probelor de evaluare a proceselor cogni-

tive, precum și interesul sporit al elevilor raportat la administrarea testelor de inteligență.

❖ *Au fost administrate vreodată probe de evaluare a proceselor cognitive (memorie, gândire, atenție, limbaj, imaginație) de către psihologul școlar?*

Constatăm faptul că aproximativ jumătate dintre respondenți (51,5%) au beneficiat de administrarea vreunei probe de evaluare a proceselor cognitive de către psihologul școlar.

❖ *Ați realizat activități de dezvoltare a proceselor cognitive (memorie, gândire, atenție, limbaj, imaginație) organizate de către psihologul școlar?*

Analizând răspunsurile elevilor participanți la cercetare stabilim următoarea situație: 60% elevi nu au realizat activități de dezvoltare a proceselor cognitive organizate de psihologul școlar, pe când doar 40% elevi au beneficiat de astfel de activități de dezvoltare a proceselor cognitive.

❖ *Ai apelat la serviciile psihologul școlar din instituția în care înveți acum, în cadrul situației epidemiologice din țară cu referire la infecția cu COVID - 19, perioada de autoizolare și învățământ online martie-iunie 2021?*

Dintre 165 de respondenți, doar 5,5% dintre elevi au beneficiat de serviciile psihologul școlar în cadrul situației epidemiologice din țară cu referire la infecția cu COVID - 19, perioada de auto-izolare și învățământ online martie-iunie 2021. Putem înainta ipoteza că ceilalți participanți nu au simțit nevoia de a se adresa la cabinetul psihologului școlar.

❖ *Care ar o fi o sugestie personală în sensul optimizării activității psihologului școlar din instituția dumneavoastră de învățământ?*

În procesul sintetizării sugestiilor subiecților au fost prelucrate 84 de opinii, în urma cărora se creionează următoarele idei:

1. Informarea mai bună a elevilor despre existența psihologului în școală, evidențierea corectă a ceea ce presupune, de fapt, activitatea de asistență psihologică, precum și specificarea problemelor cu care elevii se pot adresa psihologului școlar;

2. Asigurarea caracterului confidențial al procesului de consiliere;

3. Realizarea testelor și activităților în vederea orientării profesionale, activități de ghidare în carieră și dezvoltare personală;

4. Psihologul școlar trebuie să atragă atenție sporită abuzurilor ce au loc în școală, să susțină victimele fenomenului de ,,bullying'' între școlari;

5. Organizarea mai multor evenimente de informare/ vizite colective cu referire la sănătatea mentală; activități de sensibilizare a elevilor în privința unor probleme de ordin social;

6. Verificarea stării psihoemoționale a elevilor din clasele absolvente;

7. Realizarea unor activități de cunoaștere reciprocă a elevilor din clase paralele, organizarea jocurilor de team-building, vizite colective mai dese;

8. Angajarea în calitate de psiholog a unei persoane cu viziuni moderne, atitudine mai tolerantă, care să creeze un spațiu sigur pentru elev.

Concluzii

Se evidențiază nevoia organizării sesiunilor de informare a tuturor actorilor sistemului educațional (elevi, părinți, profesori) privind specificul serviciului psihologic în cadrul școlii, astfel se va contribui la optimizarea activității psihologului în școală. Activitatea psihologului este absolut necesară, fiind orientată spre susținerea elevilor în procesul de adaptare şcolară, care reprezintă un factor important pentru dezvoltarea școlarilor mici, a puberilor şi a adolescenţilor, mai ales în ceea ce priveşte atitudinea şi comportamentele care sunt relevante pentru reuşita şcolară. Activitățile de evaluare, intervenție și prevenție ale psihologului școlar pot contribui la: dezvoltarea abilităţilor sociale şi emoţionale în rândul elevilor şi transformarea acestora în competenţe acţionale care vor duce spre sporirea potenţialului de integrare socială în mediul şcolar şi în afara acestuia; formarea la elevi a atitudinii pozitive faţă de şcoală şi activităţile pe care aceasta le desfăşoară; motivarea elevilor în plan şcolar; formarea la elevi a deprinderilor necesare învăţării şi organizării eficiente a vieții școlare.

Referințe:

1. BLAKEMORE, S.J., BURNETT, S., & DAHL, R.E. The role of puberty in the developing adolescent brain. In: *Human brain mapping*, 2010, no.31(6), p.926–933. https://doi.org/10.1002/hbm.21052
2. BOLBOCEANU, A., BUCUN, N., PALADI, O. *Asistenţa psihologică în educaţie: practici naţionale şi internaţionale*. Chişinău: Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, 2014.
3. RAMDANI, R., ROFIQAH, T., KHAIRAT, I., SARAGI, M.P.D., & SAPUTRA, R. The Role Of School Counselors To Helping Student in Puberty Through The Collaborative Paradigm. In: *ENLIGHTEN: Jurnal Bimbingan Konseling Islam*, 2020, no.3(1), p.10-18. https://doi.org/10.32505/enlighten.v3i1.1528
4. RIGGS, D., & BARTHOLOMAEUS, C. The Role of School Counsellors and Psychologists in Supporting Transgender People. In: *The Australian Educational and Developmental Psychologist,* 2015, no.32(2), p.158-170, https://doi:10.1017/edp.2015.19

Notă: *Lucrarea a fost efectuată în cadrul Proiectului* ***Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane****.* Cifrul: 20.80009.1606.10.